

ményt tárgyalt: a filantropisták küzdelmét, melyet a XVIII. század végén mindinkább előtérbe lépő polgárság érdekében az életteljes hivatásbeli nevelésért folytattak. Kifejti a föltételeket, melyekből a filantropisták kiindultak és megjelöli munkájuk határait, melyek az előzményekből kimutathatók: fölvilágosodott világpolgárság és a néptől távoleső társadalmi fogalmak határozzák meg, mit cselekedjenek; egyúttal azonban egy lépéssel előbbre vannak azon az úton, mely a kézműves és polgári osztály nevelői érvényesülésére és a gazdasági erőknél az iskolaügyre irányuló behatására vezet; a neohumanizmussal szemben hangsúlyozzák a hivatásbeli élet és az iskola követelményei közti összefüggés szükségességét. A dolgot világosan és áttekinthetően tárgyalja a történeti kapcsolatokat, melyeknek szempontjából a filantropisták törekvéseit meg kell ítélni, és rövid vonásokban áttekintést ad e férfiaknak a céljairól, terveiről és nevelői intézményeiről, hogy végül a kereskedelmi oktatás ügyére gyakorolt hatásukra ráutalhasson.

Wagner dolgozata megérdemli a népiskolák figyelmét is, mert a kereskedelmi és szakiskolai ügy nem jelentéktelen népoktatásügyünkre sem, és a filantropisták törekvései különösen nagyfontosságúak voltak az egész nevelésügy fejlődésében.

gy. á.

Walter Hecker: Über die sittliche Entwicklung von Schulkindern und Frühjugendlichen. (München, 1938. E. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung.) (150 lap + 20 táblázat.)

Az 1923/24-i kritikus években létrejött és kerekaszámban 2500 mindenféle iskolafajbéli, tíz-tizenöt éves lipcei gyermekek és serdülőknél végzett, az erkölcsi ítélőképességre vonatkozó vizsgálat érdekes és becses bepillantást nyújt a korai értékítélet-alkotásba. Ami még értékesebb volna, de kivihetetlen, annak vizsgálata lenne, hogy a kivizsgált kísérleti személyek erkölcsileg hogyan állják meg helyüket. Mert hiszen természetesen lehetséges, hogy erkölcsi ítélete alapján egy-egy kísérleti személy igen magas színvonalon állónak mutatkozik, az életben azonban egészen más. Efféle vizsgálat csak falvakban volna megejthető, ahol a kísérleti személyek rendszeren egész életükön át megmaradnak. Így viszont a népnek csak bizonyos rétegére vonatkozik a megállapítás. Ami azonban a szerző alkalmazta módszerrel (10 történetet bocsátott megítélés alá) elérhető volt, egyrészt igazolta, hogy az erkölcsi ítéletek száma mindinkább emelkedik a 10. életévtől a 15.-ig, másrészt érdekes bepillantást engedett a korszellemnek a legkülönbözőbb szociális rétegekre gyakorolt hatásába és az ítéletek különféle érettségi fokába, a szerint, amint középiskolai vagy polgári iskolai vagy szakiskolai tanulókról volt szó. Különbségek merültek föl fiúk és leányok között is. Sokszor felvilágosító jellegűek a fejlődési görbékben világosan szemlélhetővé tett ingadozások életkorok szerint. Az erkölcsi fogalmak köréből az önbecsülés, mások tisztelete, a közösség tisztelete, a becsületesség és igazmondás fogalmaira vonatkoztak a vizsgálatok. Az egyes ítéletek elbírálása önmagukban erkölcsös, önmagukban erkölcstelen, tekintélyi és valósi motívumok alapján történt. Az ítéletek megoszlása ezek szerint a motívumok szerint nagyon változatos volt. A szerző német, tehát természetesen a maga nemzeti szocialista álláspontja alapján vonja le megállapításait. Sze-

rinte nemzeti szociálista alapon nevelt ifjúságtól lényegesen más ítéletek várhatók, mint egyebütt. Másrészt a nemzeti szocialista ifjúság vezetése ebből a műből értékes útmutatásokat nyerhet a nevelés céljára nézve. Az előttünk levő könyv méltóan sorakozik be azok közé az értékes tanulmányok közé, melyek eddig a lipcsei lélektani intézetnek H. Volkelt tanártól vezetett fejlődéslelektani osztályából kerültek ki.

gy. á.

Elise Richter: Sprachwissenschaft in der Schule. Wien-Leipzig, 1937. Deutscher Verlag für Jugend und Volk. (31 l.).

A jónevű bécsi tudós íródn ebben a munkájában egész sor nyelvtudományi megfigyelést gyűjtött össze, melyek az iskolában fölhasználhatók. Elvileg mondja a 4. lapon: »Nyelvtudomány az iskolában nem a tananyag kibővítését, csupán bizonyos tanítási módszer alkalmazását jelenti«. Ebből az alapelvből kiindulva tárgyalja a szók történetét, az etimológiát és a szók képzését, a hangtan kérdéseit, figyelembe véve egy fiatal tudományágat, a fonológiát is, azután a szórendet és a szókincset. Igen gondolatkeltő és érdekes annak a sokféle lehetőségnek összeállítását, miként lehet egy egyszerű mondatot kifejezni, pl. ezt: »Látogasson meg, ma délután engemet«. A jelentéstant, a jövevény és meghonosodott szavakra vonatkozó ismereteket is jól megválogatott példákon mutatja be. Kimerítően tárgyalja továbbá a hely- és személyneveket és végül a nyelvtanításnak nagy szociális szerepét a faj- és hazaszeretet fölbresztésének szolgálatában. Példáit különböző nyelvek köréből veszi. A kis dolgozat a népiskolától a középiskolák felső tagozatáig jó szolgálatokat tehet a tanítónak és tanárnak s útmutatást adhat neki, hogy nyelvtudományi képzettségéből módszeres alakban mit használhat föl a nyelvtanítás egyes szakaszaiban.

gy. á.

A. J. Walter: Die Hochschulen im neuen Staate. Wien, 1938. Deutscher Verlag. (62 lap.)

Azt a követelményt, hogy az iskola a maga lényegéhez mért módon az állam életével összhangban legyen, ma mindenütt elismerik. A német népiskolákról, a polgári és középiskolákról e tekintetben gondoskodtak az új tantervek. Sokkal nehezebb a dolog a főiskoláknál. A főiskolák feladatai közül, melyek a tudományos kutatásra, a tanításra és nevelésre terjednek ki, az első, a kutató munka alkalmazkodik legkevésbé az előre kitervezett szabályozáshoz, még ha nem tesszük is a maga területén szükséges tanszabadságot — a liberalizmus értelmében — a főiskolai élet alapjává. Az 1935. évi főiskolai törvény rendezni óhajtja a főiskolák által a lefolyt században teljesen elhanyagolt nevelési feladatot. Könyvünk szerzője a diákegyesületeknek e téren kiválóan érdemes munkájához fűzve fejtegetéseit, azt javasolja, hogy ki kell építeni a diákság önkormányzatát és határozottabban bele kell illeszteni a hivatásos testületekbe. Az eddigi egyetemi előadásokat (Vorlesungen) Walter legszívesebben szemináriumszerű kollégiumokkal helyettesítené. A tulajképeni ismeretsajátítás ma könnyebben történhetik könyvek útján. A szakok megválasztása és a kiválogatás módja azok a kérdések, melyek leginkább szorulnak megoldásra. Walter egy előkészítő félévet javasol, mely az ott nyújtandó áttekintés és bevezetés által arra is szolgálhat, hogy a főiskolai élet